A Quantitative and Grammatical Analysis of the Shira Design

By: SHELDON EPSTEIN, BERNARD DICKMAN and YONAH WILAMOWSKY

Introduction

Rambam Hilchos Sefer Torah 8:4-5 says that because of disagreements and misunderstandings about how to properly write a Sefer Torah (ST), he lists all of the סתומות (D) and סתומות (D) in the Torah as well as the layout of Az Yashir and Haazinu. For accuracy, he says, he relied on a meticulously written very old Sefer from Egypt written by the noted scribe Ben Asher.¹ Some of the details he refers to in 8:4-5 are in Hilchos Sefer Torah 7:10. There he lists 6 items in the design of a Sefer Torah in general and the two Shiros in particular not mentioned in the Gemara but traditionally followed by Soferim:

- Each daf of a Sefer Torah is to have between 48 and 60 lines,
- פרשה סתומה should be separated by 9 blank spaces,
- The 5 lines that precede אז ישיר should start at predefined points,
- The 5 lines that follow אז ישיר should start at predefined points,
- The 6 lines that precede האזינו should start at predefined points,
- The 5 lines that follow האזינו should start at predefined points.²

In 7:11 he concludes that these 6 customs are preferred but not mandatory. 3

This paper discusses these 6 preferences from a literal, historical and aesthetic perspective. We present and analyze pictures of very old *Sifrei*

Sheldon Epstein, Bernard Dickman and Yonah Wilamowsky are professional educators. Their joint works on Biblical and Talmudic topics appear in *Tradition*, *Higayon*, and *Location Sciences*.

ח:ה וספר שסמכנו עליו בדברים אלו, הוא הספר הידוע במצריים, שהוא כולל ארבעה ועשרים ספרים, שהיה בירושלים מכמה שנים להגיה ממנו הספרים, ועליו, היו הכול סומכין, לפי שהגיהו בן אשר ודיקדק בו שנים, והגיהו פעמים רבות כמו שהעתיקו. ועליו, סמכתי בספר שהגיהו בן אשר ודיקדק בו שנים, והגיהו פעמים רבות כמו שהעתיקו. חורה שכתבתי כהלכתו.

² This is the text in most Rambams. We will discuss this fully later in the paper.

ויא] וכל הדברים האלו, למצוה מן המובחר; ואם שינה, לא פסל [יא].

Torah and Codices dating from the 10th to 13th Centuries (Rambam lived 1135 - 1204), including the Aleppo Codex which purportedly is the Ben Asher work Rambam cites, and assess their consistency with Rambam's list of preferences. Finally we discuss the evolution of the modern Ashkenazi Vavei Haamudim (VH) Sefer Torah and demonstrate how its treatment of the two Shiros visually enhances the beauty of their presentation in the Sefer Torah and offers a more grammatically consistent structure.

אז ישיר

In addition to the lines that precede and follow אז ישיר Rambam 8:13 adds:

The *Shira* of the {crossing of the} Sea should be written in thirty lines. The first line should be written in the usual fashion. The remaining lines, in one, a space should be left in the middle, and on the following line a space should be left in two places, so that the line will be divided in three portions. Thus, there will be a space below writing and writing below a space, and this is the format:

The actual picture that Rambam inserted in the text at this point is a matter of considerable disagreement. The שינוי נוסחיות section at the end of the Sefer Ahavah volume of Frankel's Rambam offers 22 different pictures culled from a variety of manuscripts. The pictures differ in many ways including: the words that are on the 30 lines of the Shira, how the words are laid out on those lines and the sequencing of the single and double break lines. Moreover, many of these manuscripts seem to be at odds with Rambam's introductory words. Finally, of the 22 offerings only two include the extra lines that precede and follow the Shira. Standard Rambams include the format of אז ישיר itself but omit the leading and following lines. Machon Mamre's on-line resource includes these lines and its picture, Figure 1, is the one we will be using in this paper to compare and contrast to Rambam's words and to other ancient and current actual Sifrei Torah. We will refer to this text as MMT.⁴

⁴ MMT is very similar to a manuscript in Frankel's שינוי נוסחיות with one significant difference: In MMT the middle segment of a double break line is above and below the blank part of a single break line. In almost all 22 manuscripts, including the ones with the preceding and following lines, these middle segments overhang at least one segment of the line beneath it, e.g. Figure 2 below. This is consistent with one interpretation of אריה על גבי לבינה על גבי אולבינה על גבי אריה על גבי לבינה על גבי אריה על גבי אריה על גבי אריה על גבי לבינה על גבי אריה על גבי אריה על גבי לבינה על גבי אריה על גבי אריה על גבי אריה על גבי לבינה על גבי אריה עליה על גבי אריה על גבי ארי

Note that besides the layout of the *Shira* and the lines that enclose it, Figure 1 also includes two additional important pieces of information:

- A blank line between אז ישיר and the lines above it and the lines beneath it.
- The last word of the 5 lines that follow the *Shira* (i.e., Rambam says which word starts the fifth line but not where it ends).

With respect to the first item, the blank lines are mentioned in *Maseches Soferim* 12:8 and 12:11 but not in Rambam's text. They can however, be deduced⁵ from Rambam 8:1 and 8:7. In 8:1 Rambam says that if the words immediately preceding a פרשה פתוחה end less than 8 spaces from the end of the line, a blank line is left before the start of the new *parsha*. Table 1 gives the total number of letters and required blank spaces between words, for the lines preceding אז ישיר. Because they are all almost the same, i.e. 49 to 53, the last word before the *Shira* should be at the end of the fifth line. Combining this with Rambam 8:7 that ישיר is *pesucha* means there must be a blank line before the *Shira*⁷

letters in the middle segment have to be significantly elongated. No elongation of letters is necessary in MMT.

⁵ See רע"א (R. Akiva Eiger) ה:ד.

Most Chumashim insert D (pesucha) and D (setuma) as appropriate but, unlike ST, do not skip spaces before the next word. Art Scroll Chumashim adhere to the Sefer Torah standard of skipping to the next line after pesucha and leaving 9 blank spaces after a setuma. As they write on the cover page of מהדורת יפה מהדורת יפה (no English): הפרשיות הפתוחות מודפסות כצורתן בס"ח.

This approach is also used in the Stone Edition (English Chumash Translation) with a difference that in the Mahadura Yafa they also include the letters D and D (Note: for some reason they leave out the D before and after the blank lines encompassing the *Shira*). Although they do not mention it, they also lay out the *Shira* in a manner similar to the way it appears in a ST, i.e. alternating 1 and 2 break lines, and a blank line above and below it. The reader should, however, not mistake Art Scroll's *Shira* presentation as reflecting the way it actually appears in a ST. The layout of both editions deviates somewhat from Rambam's 7:10, and from the way it is in our ST. At times the two editions also differ from each other.

Pecause of a dispute between Rambam and Rosh as to how to handle pesuchos occurring at the end of a line, such a situation occurs only four times in our ST, i.e. before and after AY and before and after Shiras Haazinu. Elsewhere an effort is made to have the pesucha occur at least 9 spaces before the end of a line (Yorah Deah 275:2). The only other place that blank lines appear in our Sefer Torah is between two Chumashim where the separation is always exactly 4 blank lines (Rambam, Sefer Torah 7:7). As we will see later this was not always the case.

Figure 1

אז ישיר - Machon Mamre, Rambam⁸

הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם בַּיָּם לֹא נִשְׁאַר בָּהֶם עַד אָחָד וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בַיַּבְּשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם וְהַמֵּיִם לָהֶם חמָה מִימִינָם וּמִשְּׁמֹאלָם וַיּוֹשֵׁע יי בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יִשְׁרָאֵל מִיַּד מְצְרָיִם וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת מִּיָד מֵת עַל שְׂפַת הַיָּם וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יי בְּמִצְרַיִם וַיִּירְאוּ הָעָם אֶת יי וַיַּאֲמִינוּ בַּיי וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ

זאת לֵיי וַיְּאמְרָוּ	ָּי יִשְׂרָאֵל אָת הַשִּׁיָרָה הַ אָשִׁירָה לִיי כִּי־גָאָה נָאָה	אָז יָשִיר משֶה וּרְנֵּ
סָּוּס עָזִּי וְזִמְרָתֹ יָּק וַיְהִי ֻּלִי	אָשָירָה לַיִי כִּי־גָאָה גָּאָה	רֵאמֶר וְרְכְבָוֹ רָמָה בַיָּם:
אָלקי ַ	זָה קלִי וְאַנְוֵהוּ	ין דָּבֶּי דָּ דְּעֵיי בַּוְב. לִישׁוּעָה
יי אָישׁ מִלְחָמָה יי		אָבָי וַאַרְמְמֶנְהוּ: ייימי:
ּוְמִבְחַּר מֵיֻמֵּוּ יָרֶדוּ בִמְצוֹלָת כְּמוֹ:	מַרְכָּבָת פַּרְעֶה וְחֵילִוֹ יֵרָה בַיֵּם תהמת יכ	ַשְרְיָּוּ שֶׁלְשָׁיו טֻבְּעָוּ בְיַם־סְוּף:
יְמִינְּהַ	יָמִינְךָּ יי נָאְדָּרָי בַּלֶּחַ ^י	ָאָבֶן:
וּבְרִבׁ גְּאְוֹנְדָּ חַּגְהַרְסׁ וּבַרוּח	:הְשַׁלַח חְרָנְדְּ יְאַכְלֵמוֹ כַּקַשׁ	יי תִּרְעַץ אוֵיְב: המיד
נְאָבָוּ כְמוֹ גַדְ	וֹנְהַּאַנוּ וְיֵוֹ בְּּף ְאֵבְיֵי בִיאַשׁ.	אָפָּׂיִדְּ נֶעֶרְמוּ מַיִּם אֶפָּיִדְ נֶעֶרְמוּ מַיִּם
אָמַר	ָקְפָּאָוּ תָהֹמָת בְּלֶב־יָם:	ַבְּוָלֶיִם
אַחַלֵּק שָׁלֶל תִּמְלְאֵמׁוֹ נַאֵפָתּ	:אָרֵיק חַרְבִּּי הְּוֹרִישֵׁמוֹ יָדִי	אויָב אֶרְדָּף אַשָּיג ורּעי
אָלְלוּ כִּעוֹבֶּׁרֶת בְּ <u>מַ</u> יִם		בְּרְוֹּחֲהָ כִּפָּמוֹ יָגֵם
נירא מבקט זיייים	מִי־כָמְכָה בָּאֵלִם יי	אַדִּירְים: רמרד נטדר ררדניי
נוָרָא תְהָלְּת עְשֵׁה נחית	נָטִּיתָ יְמִינְדְּ הִּבְלָצַמוֹ אָרֶץ:	פָּמְכָה נֶאְדָּר בַּקֵּדֶש פַלָא:
נַהַלְתָּ בְעָזְּדָּ אֶלֹ נְּנֵהַ		בְֿחַמְּקְדָּ עַם־וָוּ גָּאֵלְתָּ
חְיל אָז נִבְהַלוּ אַלּוְּכֶּי	טְאָמְעָוּ עַמָּים יִרְגָּזְוּן	קַדְשָׁך: אָחָז יִשְׁבֵי פְּלָשֶׁת:
ַבָּלְמֵצוּ בְּּבְּיִייִי עַנְיִיּבְּיִּ בְּמָצוּיִי בַּיִּיִייִי בְּיִּבְיִייִי	אֵילֵי מוֹאָב יְאחֲזַמוֹ רֻעַד	אָרָוֹם אֶרָוֹם
תִּפֹּל עֲלֵיהֶם אֵימָּתָה ייד-		בָּלְ יִשְבֵי כְנָעַן: ברר
אָז עָד־יַעֲבָר עַם זָוּ	בָּגְלָל זְרוֹעֲהָ יִדְּמָוּ כָּאָבֶן	וְפַנוּוּ יַגֲעָרָר עַמְּךְּ יִי
בַּכְוֹן	ּהְבָאֵמוֹ וְתִּטָּעֵמוֹ בְּהַר נַחֲלָתְּּ	קָנִיתָ:
מָקְדָּשׁ יי כְּוֹנְנְוּ בי	:יִי יִמְלָדְ לְעֹלָ,ם וָעֶד:	לְאַבְתְּךֶּ פָּצַלְתָּ יי ידיב:
ַוַיָּשֶׁב יי עֲלֵהֶם <u>ו</u> ַיָּשֶׁב יי עֲלֵהֶם	ּרָשְׁיוֹ בַּיָּם	בָּא סוּס פַּרְעֹה בְּרִכְבָּוֹ וּבְנַ
ּזְלְכָוּ בַיַּבָּשָׁהֹ בְּתָוֹךְ הַיְּבֹּ	וּבְגִי יִשְׂרָאֵל וָ	ָּאָת־מֵי הַיָּלֵם אָת־מֵי הַיָּלֵם

וַתְּקָח מְרְיָם הַנְּבִיאָה אֲחוֹת אַהְרֹן אֶת הַתּוֹף בְּיָדָה וַתֵּצֶאוֹ כָל הַנָּשִׁים אַחֲרִיהָ בְּתֻפִּים וּבִמְחֹלֹת וַתַּעַן לָהֶם מִרְיָם שִׁירוּ לֵיי כִּי גָאה גָאה סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַּיָּם וַנַּפַּע משֶה אֶת יִשְׂרָאֶל מִיַּם סוּף וַיִּצְאוּ אֶל מִדְבֵּר שוּר וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְלֹא מַצְאוּ מָיִם וַיָּבֹאוּ מָרָתָה וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁתֹת מֵיִם מִמֶּרָה כִּי מָרִים הֵם עַל כֵּן קָרָא שְׁמָה מֶרָה

⁸ We have included the *trop* (cantellation) in the *Shira* itself for later reference.

Table 1
Summary of the 5 Lines Preceding Az Yashir⁹

<u>Line</u>	<u>Letters</u>	Space between Words	Total Spaces
1	41	10	51
2	41	8	49
3	43	10	53
4	39	11	50
5	42	8	50

Where Does the 77 with Az Yashir Begin?

Rambam does not say whether אוֹר שׁרֹר and the 5 lines that immediately precede and follow it constitute an entire separate daf of the Sefer Torah. The preference of placing the start of the opening 5 lines on the top of a daf is supported by an early custom concerning Sifrei Torah that requires the daf to start with a certain word in 6 places. The 6 places are memorialized by the acronym בי' שמו which represents the first letter of the required words, with the 'a being the first letter of הבאים. Hagaos Maimoni (HM) questions the origin of the custom and challenges the possibility of having some of the letters on this list on the top of a page¹0, but accepts the a of הבאים being on top of the Shira daf and the lof האשידה of the Haazinu daf because this is how he found them in "good Sifrei Torah". Figures 2, 3 and 4 are respectively Az Yashir in:

This assumes all letters and spaces take up the same amount of widthwise space. To reconcile the Zohar's assertion that a *Sefer Torah* has 600,000 letters with ours that have about 300,000, Rav Yaakov Kaminetsky suggests the Zohar is not referring to letters but cumulative widths of letters, with different letters have different widths. See *Ḥakirah* 5, Appendix A, page 219 for his chart of different letter sizes and how this results in cumulative letter width near 600,000. His scheme does not appreciably change the underlying equality of size of the lines we discuss.

There is disagreement as to what word each letter represents. HM offers his list of what word each letter represents and says that because of technical reasons some of these words cannot be on the top of a page. Others disagree with his letter-word association and say that all of the words can be on top of the page.

הג"מ ז:י:ח וכל זה מצאתי בספרים הטובים מאשור אשר יצא להם שם במעלותם שכותביהם קצרו והלכו ודחקו עצמם לעשות ראשי העמודים אלו וראשי שיטות אלו ככתוב בעמוד אמנם מה שנהגו הסופרים להוסיף כל אלו ולעשות בי׳ שמו בראש הדפין ...וחתרתי וחפשתי אחר הדבר בספרי הגאונים ובקשתי ולא מצאתיו בדברי הגאון...

- A 12th Century *Sefer Torah* we will refer to it as STB
- A 13th Century Sefer Torah- we will refer to it as STA
- Leningrad Codex¹¹: the manuscript is dated Cairo 1009- we will refer to it as LC

In each of these very old works the 5 lines that precede the *Shira* start on the top of a *daf*¹². In the next sections we will review the *Shira* as it appears in each of these documents and discuss their consistency with Rambam's descriptions.

A Codex is a book made up of a number of sheets with hand-written content usually stacked and bound with covers thicker than the sheets. The Romans developed this medium to replace the scroll, the dominant form of book in the ancient world. First described by a Roman poet in the 1st century CE the codex achieved parity in use with the scroll around 300 CE, and completely replaced it throughout the Greco-Roman world by the 6th century. The biblical text as found in the codex contains the Hebrew letter-text along with vowels and cantillation signs, in addition to masoretic notes in the margins. There are also technical supplements dealing with textual and linguistic details, many of which are painted in geometrical forms. The codex is written on parchment and bound in leather.

Rambam's language may also imply that the first 5 lines start the page, i.e., ושיהיה בראשי השיטין למעלה משירת הים הבאים ביבשה ה' מת במצרים חמש שיטין.

If the first 5 lines did not start on top of the page the last two words המש שיטין are redundant since Rambam already mentioned how the 5 lines start.

Figure 2

<u>Sefer Torah Dating from 1155-1225¹³</u>

We designated this *Sefer Torah* STB because it was discovered at the University of Bologna. This picture is from National Geographic, May 30, 2013. A full description of how this *Sefer Torah* was found and identified, and comments about its style is available at: http://news.nationalgeographic.com/news/2013/05/130530-worlds-oldest-torah-scroll-bible-bologna-carbon-dating/. Not all of the comments on the website are consistent with the Jewish sources cited in this paper.

Figure 3

<u>Ashkenazi Torah Fragment Circa 1270</u>¹⁴

מבורם אוריים כים ליו משקיימום עי איני מיני מיני לוילודים	מפר אי, פעינים טיכילי שר	אור הכשובה הוא
פינות בפירוב וושה היוו הפיקופים וויות מינוע מינו	reser now probangians	WYSTS PW
יותפום יהאנאפיטישיבים בינים היאיפיטים אין בינים	Safer Alexander Brander and a	Appears and appropriate
פחצי שנתו ב ורוצישיותי בינורי שניוה בשר עשי כשר ידיים	יראי את ישיקון אור איצר יקצר	المتعرب بداء الماطرون دياند
מו פרסריים הטוצים ביותר מיותר מיותר מושיד לבביר	projects from new 1 syntar	משע אבר אירוכה שעומקורים
	ריב אינים לאוצער ער	מיוכה רשני פעיפר וישן אירום
או הפונה ביותו עלה החוונים או החוונים עומים קומורו המונים	Marie State Star Start Late, Spirits	מיושבייך הנייםי במוף אישניים
יאסר אינורים אינויים אוווא מער	4	פרצב ישיאר בשרפעים רקי
יישו אפיי פין נו אוויניורים פיי	באפרינות אל בינר עת לצפיץ	מער שני בינים איני לעלי בי אספיני
right absorbibly matricing Matters	אלי לבו פריכני ישישלי וילוקו אנד	ייבין אובן ילוש לעריקו
אפר אורינדער מאין איים בדוקא אור	פינאלבויף תנוח מנידיף נייי	שור אייום אוכני הונייהו ייין
שפי פינונפרעטויה הדכן אעשי	יום ביוקרו ופנו בני שיוני בווך	בניסיף קורה אינוני היקוף מינונים
פייברו בפיף בפטיו פופר מופר מיים פינה בפיה בפיה בפיה בפיה בפיה בפיה בפיה בפי	תיב בינועד מונג רובן מחוק ארד	און באום בו עו ופיב" ורוחו
אל העובים בים שבים בים אלים	לבסקים ושיו אירונוים ביו	The
יצא פיפן אים . איב פאנף חחרים	とないまからから かかかかんな	OR THEIR THE THE SALE
אינה אוני מיניה שוניה אוני איני איני	ייישון פיציים בוא יוויו בואו מוויו פורים	فينب بادا ليهام الكاب كالا مادار
אקר פונים עין נופסר וווע ביייי	בעינו ברכן הצריעה יבוק בריץ	שוולע שלנה ללאן בעלל הימים,
פיע ומיונים, טיבים מי	white the one and he	Link house 25th Links
איינותייף אפין איינית מייינות מייינות מייינות אופיין	ميل ويجادون والمالي	17 1
מור אין אים עישניים , מפת	בפניב הקני נאוריתו יכא נונן	רפי ייווע משה דאבור, דפר
בשיום ויילעים ל ביו	S. R. A. MICLEOLD DAS	الرحة مصدين أنطاق دريال براي في
ישיים ניצועהנאלטיות פי	مدارا ورودوان فيعلى فالمعتودون مرفد	הלצפו מריופו היבו היאו
בקטי בער בקים , בייא ליות עבור	בותות שרפר כי חוליות יים משוו	ישר ימה נברי אינון ער חום מאר
فهد فهده الهادمة الهادمة	Shill als date Deplemin	ינו לבר ישראר מבים ימוניי
Link Albitua haid the Albitua	ביו פר הונסיוית ישואל	ما هد هنديد سي
	משקיים ושיות מבים ושו פב	הו בים שנה ובון אינויים
אינו פונה ביינה אונטיניי אונטיניי אונטיניי	Depth of SCH angered	שביה שיעו אשיחיים
אליום אויי פואב ישיולוריקיי בפר	קפיי בירובובעבעים יירוקי	Beiler was the water and
פי יעניפטן בדי יינוביינינטטן משי ביינד אינונין	مد مردد ماليد در ودولدا	The president that the
A Section Provide	ביותפיני יפלוי החלע אינו אליי	the Street in Street, the tart, and
יומי שלי מאפי המתפומה שקט אני יומי הול און אין ער יומר ומו ג	פינה פני פ בעורי מעותבו וית	פיני בינשיע היוצי אתרעם
ליינה פריבינה פריבינה מופן פנייע פרייע	מוניישר כיצים חוף שנישן	ויאט פורש אין יעני ויעני שנים שווים און
ידן מד פיין יוקום יוד פין־ייר פער בער בער בער בער בער בער בער בער בער ב	שרשונו ושיפון מכפרת רשיים	מו פידי אריות פינים ועילעם
סומקירונים ערים רוביה עליובאייד	שינים אולין ממני ישיוני מנוי	לפל וייות אוני שנוג פיעוד
בירון יערשי ביט ביטורוווון דון	P. C.35 PR. 45,350	ن الداره بديد ديد الدارك الدارد
		ב ישראל יטאנט בדייבאן ירואל
מקון פריב השימה אחוון ארון אף לוקיביריו היובאן ביריי אברים	THE THE PLANT OF THE PARTY	Mary Mile Man Woulder Sul
יצייי פיניקומואין אנן אופריפינות רוח ב ביון פייו	Will have being being being being	ALIN IN GENERALISM
שנרשורולעם ונופנים אַנְישְיוּיניפים אויים ביים מיים	שפת פנרייים	المه المراك بالمامل بالالتالي الله
הלבות מום בני ולם מושר המנושה אני במות במות	المردون الأسرال المسالة	A STANFORM OF A STANFORM SALES
בכמי שיבו יוא מיינים ביום שווב ביום ביום בשום בים ביום ביום בכר	alle anne sele selections	בקבוונד בינים מין איריקעד
פייה דיים חשו עלפישו לימון פרנטים ויפוא איי	A DESCRIPTION OF THE PERSON OF	A 60. 40. 52 SOL -0.0. N.
MA BASE HARMAN AND AND AND AND AND AND AND	some demand into	int plifte infile Printers bit
מבין פין פין או ביו ביו ביו ביו ביו ביו ביו ביו ביו בי	- 100 to 164, 400	Prohibit Add of Malde States
برغم فالم المربعة الماسك الملاكمة الماشكان الماسكية	The state of the sails and	Autor also allesing squagated
ישטיו, כייתר בייצוריים אור שניד כני כי כ ושפני	עורת נמניות ותום במון נונים בים	A20 per celler 200 22 400 per
شارديد مداره المراسية	White and many man	

We designated this Sefer Torah STA because it is an early Ashkenazi Sefer Torah. This picture is from Sotheby's Catalogue: Important Judaica, New York | 19 Dec 2012, 10:00 AM | N08922. Sotheby's full discussion of this Sefer Torah is available at http://www.sothebys.com/en/auctions/ecatalogue/lot.pdf.N08922.html/f/106/N08922-106.pdf. Some of the comments on this website ascribe opinions to HM and others that are contrary to quotations from these very same sources as cited in this paper.

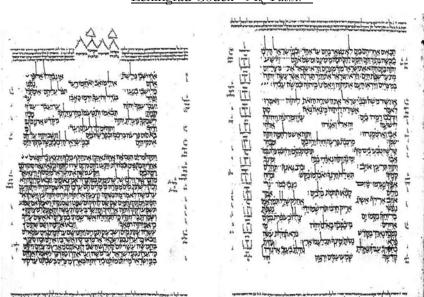

Figure 4

<u>Leningrad Codex</u> - Az Yashir¹⁵

The Shira Section

The presentation of the *Shira* itself in MMT, STB and LC are identical. All have the alternating two and one break pattern until the next to last line. Had the pattern continued until the very end, the last line of the *Shira* would have two breaks but in all of these documents it has only a single break like the line above it. This is not true for STA¹⁶. Here the last line has the expected double break and the word TR that starts the last line of the *Shira* in Rambam's picture, is moved to the end of the next to last line, i.e.

וַיָּיֶשֶׁב יְהָנֶה עֲלֵהֶם אֶת	וּבְפָּרָשָׁיו בַּיָּם	בָא סוּס פַּרְעֹה בְּרִכְבָּוֹ
:דַיָּם	וּבְגַי יִשְׂרָאֵל הָלְכָוּ בַיַּבָּשָׁה בְּתַוֹף	מֵי הַיָּב

^{15 &}lt;a href="https://archive.org/stream/Leningrad_Codex/Leningrad#_page/n83/mode/2up">https://archive.org/stream/Leningrad_Codex/Leningrad#_page/n83/mode/2up.

⁵ of the 22 variant texts in Frankel's Rambam have a single break (like SSB) and 4 have a double break (like SSA). The other 13 have different configurations.

rather than

בָא[°] סוּס פַּרְעֹה בְּרִכְבָּו וּבְבָּרָשִׁיו בַּיָּם וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלְכִוּ בַיַּבָּשָׁה בְּתִוֹךְ הַיָּם: אָת מֵי הַיָּם

We suggest that both configurations are trying to address an internal problem inherent in the overall design scheme. A review of the words on each *Shira* line shows that the design goes beyond lines alternating single and double breaks. Note for example that double break lines always begin and end with a single word.¹⁷ Rambam's requirement that AY be 30 lines as well as the layout of these lines can be deduced from the grammar of AY and a few simple rules. The cantellation scheme (see Figure 1) reveals that for:

- 2 break lines- A single word starting the line ends a phrase; the middle of the line is a complete phrase; the single word at the end of a line starts a new phrase¹⁸
- 1 break line- The first half ends the previous phrase and the second half starts the next phrase leaving out one word that completes the phrase to start the next line. The second half must have more than one word.

Taking these rules together gives the exact layout that we have for the first 29 lines¹⁹. The last line, however, cannot conform to these rules.

לורו-פֿוָּט מּוֹלֵא-לפּוּלָט וֹרִט-פּֿוֹרְט מִּרְלֵא-לפּוּלָט וֹרִט-פּֿוֹרִט מִּרְלֵא-לפּוּלָט וֹרִט-פּֿוֹרְט מַלְלָא עַלְּאָא וֹבוּלָט מֹבְלָא וֹאוֹלָא אֹזְלְא-פָּרָׁש זִּרְהָּאִ לְּמִּנְׁט זֹלֵפָּ וֹבְּוִלְ מִרְלֵא מִפְּטָא אָעִנּטִּמָא פֿזָר עְּלִישָׁא לְמַנְּט זֹרְצָׁר סִנְּרְלְא מִפְּטָא אָעִנּטְמָּא פְּזָר מְּלִישָׁא קְמַנְּה

19 This may also be implied in the phrase אריח על גבי לבינה. Rashi, Erwin 13b explains that an לבינה is half of a לבינה. Thus if we think of אריח as a single word and אריח as an almost complete phrase, the Shira is set up by ending a double break line with an אריח followed at the start of the next line with a לבינה, and this single break line in turn ends with a לבינה

¹⁷ Frankel's Rambam שינוי נוסחיות offers a lengthy discussion with regard to every double break line starting and ending with a single word, and questions how this is consistent with some of the 22 manuscripts? It does not, however, discuss the manner in which the single words were chosen. Our rules explain this.

Ends of phrases are recognized by a trop that is a *mafsik*. There is a hierarchy of *mafsikim* with the *sof pasuk* and the *esnachta* being the most prominent ones. At the next level is the *katon*. The following is a list of all the *trops*:

If it has a double break (as in STA) it must end in a single word, forcing the middle of the line to include more than a complete phrase וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל (i.e. it ends in a מרכא and not מרכא (i.e. it ends in a מרכא and not מרכא (i.e. it ends in a מרכא and not אַלְכוּ בִיבָּשָׁה בְּתִוֹךְ (i.e. it ends in a מרכא and not אַלְכוּ בִיבָּשָׁה בְּתִוֹךְ (i.e. it ends in a מרכא and not word). On the other hand, if the last line has a single break (as in MMT, STB and LC) it violates the alternating one and two break scheme. Ultimately the question is which of these two non-optimal choices is preferable? STA apparently prefers to maintain the visually consistent²⁰ alternating one and two break scheme even though some of the three parts of the line do not conform to its requirements. STB chose to overlook the non-alternating last line, with the last line, like the first line, not conforming to the alternating line scheme.

The Five Lines that Follow Az Yashir²¹

Table 2 gives layout statistics for the 5 lines that follow the *Shira* for MMT, STB and STA. Lines 1 through 4 are identical in all 3 sources with roughly the same width-wise requirements as the opening 5 lines. However, the 5th line in each of the 3 sources is different. In MMT the last line is substantially wider than the rest. To maintain the same right and left hand margins throughout, this single longer line causes extra blank spaces in the previous 9 lines (i.e., 5 above AY and 4 below). The last line of STB "remedies" this by omitting the last 3 words of MMT's 5th line, קרא שמה מרה Thus in STB all of the lines after the *Shira* exactly mirror the lines that precede it and require no extra blank spaces to maintain the page margins. For STA the last line omits only a from

of the next line with an אריה. Frankel's שינוי suggests a similar explanation.

The remaining question with respect to STA is why it did not start the last double break line, as every previous one, with a single word היבוי Erankel's אינוי בוסחיות section discusses this question. One possible answer may be related to the dispute as to whether the last pasuk in the Shira section, i.e., ... איז ישיני בוסחיות is part of the Shira (e.g., Ibn Ezra, Abravenel, Machzor Vitri) or simply a discussion of what happened (e.g., Ramban, Avudraham, Siddur D'Rav Amram). According to the latter view, this last pasuk is similar to the first introductory pasuk, איז ישיר, which is entirely on the first line in normal format, except for the last word, אוֹ איז ישיר, which starts the line where the actual Shira begins. In a symmetrical manner, this last pasuk only has its first word on the same line as the Shira itself. To distinguish this last pasuk from the rest of the Shira the double break in the last line is differentiated by starting the line with two words rather than one.

²¹ See Appendix for a discussion of a possible reason for choosing these specific lines to precede and follow the Shira itself.

the MMT text. The last line here is more consistent with the other lines but is still somewhat longer.

Table 2
Summary of the 5 Lines Following Az Yashir

<u>Line</u>	<u>Letters</u>	<u>Blanks</u>	Total Spaces
1	43	10	53
2	44	10	54
3	34	17	51
4	42	10	52
5-MMT	48	14	62
5-STB	39	11	50
5-STA	45	13	58

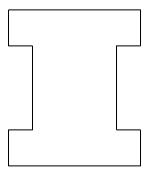
While the 5 final lines in STB and STA differ from MMT only slightly at the very end, LC's differences are more pronounced. In this layout the final 5 lines are consistently wider than the ones that precede it (see Table 3).

Table 3
Summary of the 5 Lines Following Az Yashir in Leningrad Codex

Line	<u>Letters</u>	<u>Blanks</u>	Total Spaces
1	43	10	53
2	52	12	64
3	33	17	50
4	47	11	58
5	45	13	58

The Panoramic View of *Shiras Az Yashir* According to MMT, STB and STA

Our discussion until now has concentrated on a linear comparison of the different sources vis-à-vis the 3 different segments of the *Shira* presentation, i.e. the introduction, the *Shira* itself, and the postscript. It is interesting to note that the sources do not agree on how these different components are integrated. In MMT, STB and LC the text of both sets of lines and the *Shira* itself are right and left justified with the same line width. The overview snapshot of each is a rectangle with a patterned spacing sequence in the middle part. In STA the *Shira* itself is indented on both the right and left margin with respect to the other lines, thus creating the following overview snapshot pattern:

Where does the 77 with Az Yashir end?

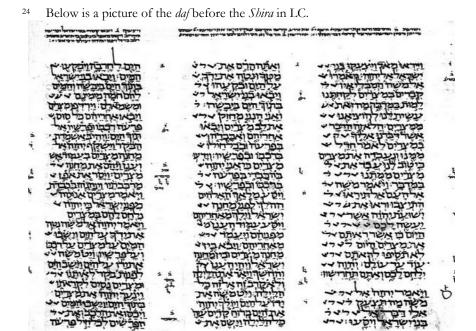
Do the 5 lines after the Shira complete the daf? From an aesthetic standpoint, having the *Shira* on a page of its own is very appealing. The five lines before and after the Shira frame the Shira itself and the story that leads into and follows it. Constructing the AY Shira in a 5, 1, 30, 1, 5 symmetrical pattern²² on a daf of its own, visually accentuates the Song and the glorification of Hashem, and differentiates it from the rest of the Torah. Despite this appealing characteristic, such a design would have 42 lines on the daf which would seemingly violate Rambam's minimum (7:10) of 48 lines per daf. It is perhaps because of this reason that the Shira dafim in both STB and STA continue after the bottom 5 lines²³ for another 6 lines. We would, however, argue that Rambam is not excluding a 42 line Shira daf, and that the 48 to 60 lines per page requirement refers to a general daf of the Sefer Torah, not to a Shira daf. As we have pointed out, shiros are aesthetically enhanced by being on pages of their own, with their own designed formatting structure to highlight their physical presentation. If a difference in the number of lines on this page with respect to the rest of the Torah contributes to this enhancement, then so be it. Rambam, in fact, may have placed the halachos of how many lines are to be on a daf together with the layout of the Shira precisely because the *Shira* is the exception to the general convention. Thus, not only is the "design" of the lines different than the rest of the Torah, but the number of lines may be different as well. As an example of this, note that while in STB the width of the daf following the Shira is the same as the width of the Shira daf, in STA the Shira daf is much wider than the other dafim.

I.e.: 5 full lines, 1 blank line, 30 structured lines, 1 blank line, 5 full lines.

²³ MMT sheds no light with respect to this issue.

LC's postscript layout, like STB and STA, goes beyond five lines, but unlike them it: continues for 10 lines (not 6); is spread over 2 *dafim;* has 26 lines per *daf* (i.e. 5, 1, 20 on the first, and 10,1,5,10 on the second). Finally, like STA the *dafim* are wider than usual²⁴.

Although STB may have added another 6 lines to the *Shira daf* to satisfy Rambam's 48 line minimum requirement, we find its *daf* layout does not enhance the overall *Shira* presentation. The widths of the 5 lines that follow the *Shira* are virtually identical to the width of the last 6

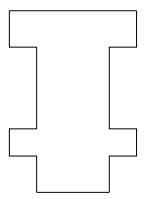

https://archive.org/stream/Leningrad_Codex/Leningrad#page/n81/mode/2up.

Note 1: These dafim each have 27 lines, not the 26 of the AY dafim.

Note 2: While a Codex may have been used by a *sofer* to copy text from when writing a *Sofer Torah* and to indicate the layout of a line, it is not clear that the number of lines on a Codex page was meant to be the same as that of a ST. Thus, even though the 26/27 line LC format forced the *Shira* to be on 2 *dafim* it did not mean that it was to be that way in a *Sofer Torah* and the extra 4 lines on the bottom of the 2nd daf of the *Shira* could have been on the next daf in a ST. This would then mean that the *sofer* who was copying from this Codex would have had to know which of the lines following the *Shira* had to be of wider width (in this case the first 5) and which when moved to the next page could return to the ST's regular width.

lines of this *daf*²⁵ and to the width of the other *dafim* (see Figure 2). If so, in this design what does it mean to highlight and speak about the 5 lines that follow the *Shira* when the 6 lines that follow them on the same *daf* are indistinguishable from them and the identically sized lines that immediately follow? This objection does not apply to STA where the last 6 lines of the *daf* in this design follow a different pattern than the prior 5 lines resulting in this layout:

Thus, even though the last 6 lines are on the same *daf* they are differentiated from the prior 5 lines. However, the final six lines on the *Shira daf* and the *Shira* itself are wider than the general line width in STA (see Figure 3), with the 5 lines that directly precede and follow the *Shira* being even wider. Why do these 6 lines merit special treatment?

²⁵ The letter-blank statistics of the last 6 lines are also similar to the previous 5 lines with the last line having an extra long סתומה break to make it even with the others:

<u>Line</u>	<u>Letters</u>	<u>Blanks</u>	Total Spaces
6	37	10	47
7	41	10	51
8	36	10	46
9	42	7	49
10	36	9	45
11	23	13	36

ווי העמודים ספר תורה

STA is an early example of a Vavei Haamudim Sefer Torah (VHST), i.e. a Sefer Torah which starts almost every daf26 with the letter "vav". For example, note that in Figure 3 the two dafim that precede the Shira column start with the letter vav and the last two words on the Shira daf are the start of Shemos 15:27 – ויבאו אילמה which means that the following daf starts with the third word in the pasuk, משם (again a vav). This is in contrast to STB (Figure 2) where the 2nd daf following the Shira daf does not start with a vav (i.e., the first word is צוה from pasuk 16:34). At the point in time STA was written the concept of a VHST was in its infancy and had drawn criticism from many leading Rishonim. HM calls soferim who write such a Sefer Torah בורים and complains that it leads to distorted letters. He quotes his Rebbe, Maharam M'Rothenburg (1215-1293) as saying that if he were having a Sefer Torah written he would make sure that with the exception of Shiras Haazinu no daf started with a vav²⁷ As late as the 1830's scribes' rulebooks said it is more or less forbidden to arrange the columns in this way²⁸. Despite this negativity, by the end of the 19th Century VHST, albeit not the VH of STA, became the norm in the Ashkenazi community. Aruch HaShulchan (1829-1908) explains that this came about because ultimately a master template for a VHST was developed that avoided the problems raised by the Rishonim.²⁹ He concludes that it is an "ענין גדול" to use such a Sefer Torah.30

²⁶ The exceptions would be the *dafim* associated with בי' שמו which we have previously discussed.

הגהות מיימיניות ז:ט:ז מה שנהגו סופרים בורים להתחיל כל עמוד בוי"ו וקורין לו וו"י העמודים ופעמים יש אותיות גדולות אשר לא כדת שמסדרה בספר העתקה המתוקין לכך עמודים רחבים ביש מקומות וכותבין עליו רחב ויש מקומות קצרים וכותב עליו קצר ופעמים אותיות משונות וארוכות הרבה כדי שיגיע וי"ו לראש... והנה כתבתי דברי אלה למורי רבינו והסכים על ידי וז"ל אשר השיבני וששאלת על ספר תורה בווי העמודים ולא נכון בעיני כמו שכתבת ואינם לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים אך סופר אחד היה ר' ליאונטין ממלהוזן שהראה אומנתו ואילו היה לי לכתוב ס"ת הייתי נזהר שלא היה שום עמוד מתחיל בוי"ו חוץ שהראה אומנתו ואילו היה לי לכתוב ס"ת הייתי נזהר שלא היה שום עמוד מתחיל בוי"ו חוץ

^{28 &}lt;a href="http://hatam-soferet.dreamwidth.org/tag/safrut">http://hatam-soferet.dreamwidth.org/tag/safrut.

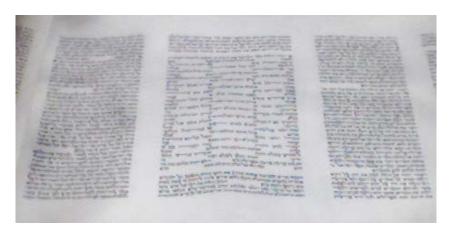
ערוך השולחן יו״ד רעג:כד ובדבר ווי העמודים יש רבים וגדולים מראשונים ואחרונים שצעקו בכרוכיא על זה שע״י זה מקלקלים כל העמודים בשינוי האותיות לפי שצריכים לשער שיבא בכרוכיא על זה שע״י זה זמן רב שיצא לאור תיקון סופר אחד יפה אף נעים מסודר על ווי׳ בראש כל עמוד אמנם זה זמן רב שיצא לאור תיקון סופר אחריו ובוודא יש נכון וישר וווי העמודים בלי שום דחיקת אות וכבר נהגו הסופרים לכתוב אחריו ובוודא יש נכון וישר גדול .

Aruch HaShulchan does not say what this *inyan* is. Later in this paper we discuss possible motivation for starting every page with a *vav*.

וו אז ישיר in Today's וו העמודים Sifrei Torah

Our ווי העמודים Sifrei Torah differ significantly from Rambam 7:10 in that every daf has exactly 42 lines.³¹ Figure 5 is a picture of an entire יריעה of a current VHST that includes Az Yashir.

Figure 5 <u>Az Yashir קלף in a Modern VH Sefer Torah</u>

From this vantage point we can see that in the current VHST:

- Unlike STA, Az Yashir and its prior and post 5 lines take up the entire daf,
- Unlike STA, the entire *daf* is right and left justified to the right and left margin,
- Like STA, the width of the Az Yashir *daf* is *wider* than the other *dafim*,
- Like STA, the alternating 1-break, 2-break pattern, continues until the end
- Unlike STA, the last line starts with a single word הים (rather than מי thereby maintaining the pattern of a line with a double break starting with a single word.

There are some variations in VHST but all of them have 42 lines per daf.

Finally, the last 2 lines on the bottom of the page are arranged slightly differently resulting in better equalization of all of the lines as shown in Table 4.

Table 4
Summary of the 5 Lines Following Az Yashir in Our Sifrei Torah

<u>Line</u>	<u>Letters</u>	<u>Blanks</u>	Total Spaces
1	43	10	53
2	47	11	58
3	36	17	53
4	42	10	52
5	43	13	56

In summary, today's VHST incorporates all the desirable features we have discussed vis- a-vis Az Yashir. The end result is an elegant symmetrical design that complements the beautiful words³² and except for it having only 42 lines on a page deviates only minimally from Rambam's description of the characteristics a Sefer Torah should have.

With respect to the numbers of lines that should be on a *daf,* HM says that Rambam's source for a 48 line minimum is based on the 48 מסעות the Jewish people traveled during their 40 years in the *midbar*. This link appears in our text of *Maseches Soferim* as follows:

ב:ו אין פוחתין ביריעה פחות משלשה דפין ולא מוסיפין על שמונה אבל בשיטין נותנין טעם במסעות ארבעים ושנים וברבבות של ישראל ששים... במסעות שנאמר ויכתוב משה את מוצאיהם ברבבות ישראל שנאמר כתב לך וגו ואת ישראל מה ישראל בששים ריבוא אף שיטה של תורה בששים.

But this source asserts a 42 line³³ daf and Rashi confirms that there were only 42 stops

במדבר לג:א- למה נכתבה המסעות הללו להודיע חסדיו של מקום שאע״פ שגזר עליהם לטלטלם ולהניעם במדבר לא תאמר שהיו נעים ומטולטלים

³² See last section of this paper for a mathematical definition of beauty and how our VH *Sefer Torah* may satisfy this requirement.

MS also mentions 72 and 98 lines. Is it possible that these numbers do not refer to an entire *Sefer Torah* but to the *dafim* on which the respective topics mentioned appear?

ממסע למסע כל ארבעים שנה ולא היתה בהם מנוחה שהרי אין כאן אלא ממסע למסע ושתים מסעות 34 ...

Finally, Tur (1270-1340) יו"ד רעה says Rav Yehudah Barceloni advocated a 42 line ST.

Shiras Haazinu

Rambam's Description

Rambam does not offer a diagram of *Haazinu* but, as we cited at the beginning of the paper, in 7:10 he specifies the 6 lines that precede it and "the 5" that follow it. Although all our texts agree that there are 6 lines preceding it, there is some dispute as to whether the correct text has Rambam delineating the "6" lines that follow it³⁵. Whatever the correct text these lines frame *Haazinu* in much the same way the lines before and after AY frame it. These lines detail: why *Haazinu* is being said; to whom it is said; and the rewards for heeding its words. We start our discussion with Table 5 which gives the breakdown of the lines based on 5 lines following the *Shira*:

Table 5
(a)
Summary of the 6 lines that **precede** *Haazinu*

<u>Line</u>	<u>Letters</u>	<u>Blanks</u>	Total Spaces
1	29	7	36
2	27	6	33
3	29	6	35
4	31	7	38
5	32	6	38
6	28	7	35

³⁴ היי"ד רעה and ל. מנחות ל. discuss whether there were 41, 42, 48 or 49 masaos?

Maharam Di Lunzano (died 1618) offers multiple reasons and sources to prove that the correct text should say that "6" lines follow it.

(b) Summary of the 5 lines that **follow** *Haazinu*

<u>Line</u>	<u>Letters</u>	<u>Blanks</u>	Total Spaces
1	57	15	72
2	54	13	67
3	54	14	68
4	54	15	69
5	26	6	32

The required line width for each of the opening 6 lines is about 36 spaces. Since the last line ends with a arms, as was the case for Az Yashir, the 6 lines should be followed by a blank line. Similarly, the width requirements for lines 1 through 4 after Haazinu are about equal. Since line 5 ends with a arms even though it is shorter than the other lines the text automatically skips to the next line. However, the width requirements for the final 5 lines are considerably larger than for the opening 6 lines. If it is desirable to have these 11 lines frame Haazinu with the same right and left margins, then about half of the opening 6 lines would need to be blank spaces or have significantly elongated letters³⁶.

In addition to the 11 lines, Machon Mamre Rambam 8:11-12 says that *Haazinu* itself:

- Has 67 lines³⁷
- Is written in 2 columns, and
- The columns in each of the 67 rows start with prescribed words³⁸.

³⁶ I.e., the width of all of the lines would have to be 72 spaces to accommodate the longest of the 11 lines. Since the opening 5 lines only require about 36 spaces, half of the first lines would be blank spaces.

This is also the text in Frankel's Rambam. All other standard Rambam's have "70" lines. Maharam Di Lunzano based on textual and logical arguments asserts that the correct text is "70 lines". We will discuss this configuration later.

יא צורת שירת האזינו (דברים לב,א-מג) כל שיטה ושיטה, יש באמצעה ריוח אחד כצורת הפרשה הסתומה, ונמצאת כל שיטה חלוקה לשתיים; וכותבין אותה בשבע ושישים שיטות.
ואלו הן התיבות שבראש כל שיטה ושיטה:

יב האזינו, יערף, כשעירם, כי, הצור, אל, שחת, הלה', הלוא, זכר, בהנחל, יצב, כי, ימצאהו, יסבבנהו, כנשר, ה', ירכבהו, וינקהו, חמאת, בני, ודם, שמנת, וינבל, בתועבת, אלהים, לא, ותשכח, מכעס, אראה, בנים, כעסוני, בגוי, ותיקד, ותלהט, חצי, וקטב, עם, גם, אשביתה, פן, ולא, ואין, יבינו ושנים, וה', ואיבינו, ומשדמת, אשכלת, וראש, חתום, לעת, וחש, ועל, ואפס, צור, ישתו, יהי, ואין, מחצתי, כי, אם, אשיב, אשכיר, מדם, הרנינו, ונקם ואלו הן התיבות שבראש כל חצי שיטה אחרונה, שהן באמצע הדף: ותשמע, תזל, וכרביבים, הבו, כי, צדיק,

Rambam does not say how many *dafim Haazinu* is spread over and is also silent on whether the *Shira's* right and left margins are the same as the margins of the 11 lines³⁹. Since Rambam's description requires 80 lines (5 + 1 + 67 + 1 + 6), *Haazinu* should require at least 2 *dafim*. Figures 6 and 7 respectively show how *Haazinu* appears in: The Aleppo Codex (AC) which dates to the 10th century and is generally considered to be the Ben Asher work Rambam used as a guide⁴⁰, and the Leningrad Codex. These Codices agree:

Maharam Di Lunzano asserts halachic reasons why the margins of the leading and following lines must have the same right and left margins of the *Shira* itself. In a Yemenite *Tikkun* below the need for extra blank spaces in the lines above the *Shira* are eliminated by making the margins of the first 6 lines narrower than those of the *Shira* itself. Maharam would reject such a design in a ST.

From http://lavlor.blogspot.com/2009/09/two-columns-of-shirat-haazinu. http://lavlor.blogspot.com/2009/09/two-columns-of-shirat-haazinu.

דור, עם, הוא, שאל, בהפרידו, למספר, יעקב, ובתהו, יצרנהו, יפרש, ואין, ויאכל, ושמן, עם, עם, וישמן, ויטש, יקנאהו, יזבחו, חדשים, צור, וירא, ויאמר, כי, הם, ואני, כי, ותאכל, אספה, מזי, ושן, מחוץ, אמרתי, לולי, פן, כי, לו, איכה, אם, כי, כי, ענבמו, חמת, הלא, לי, כי, כי, כי, ני, ושון, מחוץ, אשר, יקומו, ראו, אני, ואין, ואמרתי, ותאחז, ולמשנאי, וחרבי, מראש, כי, וכפר ואמר, אשר, יקומו, ראו, אני, ואין, ואמרתי, ותאחז, ולמשנאי, וחרבי, מראש, כי, וכפר

^{40 &}lt;http://aleppocodex.org/newsite/index.html.> For an in depths discussion of the Aleppo Codex see for example *Ḥakirah* 2 and a letter to the editor in *Hakirah* 3. Although AC originally included all of *Torah Shebeksav* many of the pages are now missing. A substantial part of *Devarim* including *Haazinu* is intact.

Selection of the select

Figure 6 Haazinu in the Aleppo Codex⁴¹

Figure 7 *Haazinu* in the Leningrad Codex

• On the 6 lines that precede Haazinu,

^{41 &}lt;a href="http://aleppocodex.org/newsite/index.html">http://aleppocodex.org/newsite/index.html.

- That the first of the 6 lines starts on the top of the daf
- That the right and left margins of the 6 lines and the *Shira* are the same and this is accomplished by adding a significant number of blank spaces to the 6 lines,
- That the 2 columns in the *Shira* are not individually right and left justified, i.e. the right column is only right justified and the left column is only left justified.

Beyond this, the two differ dramatically. We next highlight these differences.

Haazinu in the Aleppo Codex

Description: 80 lines presented over 3 dafim each with 28 lines⁴² per daf in the following line configuration:

1st daf: 6 preShira, blank, 21 Shira

2nd daf: 28 Shira

3rd daf: 18 Shira, blank, 5 postShira, blank, 3 nonShira,

The 67 lines dedicated to the *Shira* conform exactly to Rambam's description. However several aspects of this third *daf* in this layout seem

Every page in AC has 28 lines. E.g., below is the page after *Haazinu*

See footnote 24 Note 2 where we mention that the number of lines in a Codex page were not necessarily meant to reflect how many lines there would be in a *Sefer Torah daf.* Thus, the 28 lines per *daf* of AC do not violate Rambam's statement of how many lines are to be on a *daf.*

problematic to us. Firstly, the second blank seems halachically unwarranted because the fifth line ends more than 9 spaces from the end of the line. Even though we have considered the possibility of the number of lines in a page differing from that of a Sefer Torah, it would seem reasonable to assume that nothing in the layout of a line should violate halachic prescriptions. Secondly, we understand that the blank line and the last 3 lines of the 3rd daf are apparently needed because without them the daf would have only 24 lines and this design requires 2843. However, as we mentioned with respect to STB in AY, we have difficulty with the last 3 lines that have nothing to do with the Shira being on the same daf. By putting them on the *Shira daf* they end up getting the same line width arrangement as the 5 lines rather than the normal line width arrangement of the other dafim. Figure 8 is a presentation of the AC layout in a 2 page format with 40 lines per page and both columns right and left justified. This configuration avoids all of the problems we have just raised with the 3 page layout and offers a nearly balanced inverse mirror image with:

1st daf: 6 preShira, blank, 33 Shira 2nd daf: 34 Shira, blank, 5 postShira.

Although the 40 lines per *daf* are below Rambam's 48 line minimum per page, we have previously argued that Rambam may very well feel that a *Shira* may deviate from the norm in order to have it stand out.⁴⁴ Figure 8 also maintains right and left hand margins for each column of the *Shira*.⁴⁵ As mentioned above, to maintain these same right and left

Four lines with no blank line would also work.

⁴⁴ Some question, e.g., רמה, why the *Shira* design would have an unequal number of lines before and after it, i.e. 6 and 5? If in fact Rambam meant for the *Shira* to take up 2 complete pages he needed the extra line to make the sum total of lines even (i.e. 6 preceding lines+ 1 blank + 67 lines+ 1 blank+ 5 following lines= 80 lines) so that it could be split evenly between two pages.

⁴⁵ Rav Kappach in footnote 24 of his commentary on the 8th perek of Hilchos Sefer Torah argues strongly against having both columns of Haazinu right and left justified. Based on a question and answer his grandfather told him with respect to אריה על גבי לבינה ולבינה על גבי אריה (Megillah 16b), Kappach concludes that rather than having a solid blank column running through the middle of the two columns it is preferable to have certain lines in the Shira jut out and break the void (as in Aleppo Codex in Figure 6). His grandfather's motivating question on Gemara Megillah is answered in a totally different way by Meiri (Kappach does not mention this). Kappach also comes out very strongly against the positions taken by Maharam Di Lunzano with respect to Shiras Haazinu.

margin throughout all 80 lines requires a considerable number of extra blank spaces in the opening 6 lines. In addition, because of the significant variations in the number of letters on each of the 67 lines of the *Shira*, extra blank spaces had to be included to maintain the margins of each column as well.

As we did for AY, it is instructive to understand the way the *pesukim* of the *Shira* are divided in AC. Since the *Shira* has only 43 *pesukim*, to present it in 67 lines means that some *pesukim* take up more than one line. In general each half line is a single phrase ending in a trop that is a *mafsik*,⁴⁶ which most commonly are *sof pasuk*, *esnachta* or *katon*. The only exceptions to the single phrase rule are both columns of lines 10 and 16, which have two phrases,⁴⁷ the first of which ends with a *katon*. Table 6 gives the breakdown of each of these end *trops* for the first and second columns of the *Shira*.

Table 6
End *Trop* for First and Second Column of *Haazinu*

<u>Column</u>	<u>Sof Pasuk</u>	<u>Esnachta</u>	<u>Katon</u>	<u>Total</u>
1	25	18	23	66
2	18	22	24	64

See footnote 18.

Lines 38 and 39 have this and another difficulty which we will discuss separately.

Figure 8

<u>Possible Two Page *Haazinu* Layout Based on AC</u>48

יָדַעְתִּי מָן הָרָעָה	כִּי וְסַרְתָּם אֶתְכֶם			כִּי הַשְׁחַ		וָאָעִידָה אַחַרִי הַדָּרָד
ייר	י.י. בְּעֵינֵי		 אֶת	ָּכִי תַעֲשׂוּ		
כָּל	בְּאָזְנֵי	מׁשֶה ׁ	וַיְדַבֵּר	יָדֵיכֶם יְדֵיכֶם	ָבְמַעֲשֵׂה ב ְמַעֲשֵׂה	לְהַכְעִיסוֹ
הַמָּם	עד		הַשִּׁירָה	ת דְּבְרֵי	ָשְׂרָאֵל [ׁ] אֶ	
:פְי	אָמְרֵי־	ָהָאָרֶץ	וְתִשְׁמַע	ַוְאֲדַבָּרָה		ן הַאֲזִינוּ (1
אָמְרָתֵי		בַּמַל	<u>הָז</u> ּלָ	לָקְחָי	قڤڤڤل	ַרְעַרְ (2 <u>יְעַ</u> רְ (
:בְּשֶׂב		-ּעֲלֵי	ןכָרְבִיבִים	לָשָא	קְּלֵי־	2) כִּשְׂעִירָם
ְאלֹהֵינוּ:	ב	גְּדֶל	ָהָבָוּ	אָקָרָא	יְהָוָה	4) כֶּי נַשָּׁם
מִשְׁבָּט	רָבָיו	ל- רְּ	ָבָי ׄ כָ	פָּעָלוֹ	הָמָים	5) הַצּוּר
:הָוּא		וְיָשָׁר	צַדָּיק	לָּנֶל	וּנָה וְאֵין	 אַל אֱמ
פָתַלְתְּל:	آ	עַקשׁ	קור	מוּמֶם	לָא בַּנֵיו	7) שָׁחָת לָוֹ
קָבֶם	וְלָא	ָבָל	ַ עָּם נָ	זאת דאת	תָּגִמָלוּ־	8) הַלְייי
ַוְיִכֹנְנֶךְ:		ַנְשְׂדָּ	הָוּא	ָקבָּ ר	הוא אָבִיךּ	
ַלֶּך:	וָנִידָּ וְיָאמְרוּ	ויַגַּרָרּ זִיּ	שְׁאַל אָבִּידְּ	ת דר־וָדֶר	נוֹלָם בִּינוּ שְׁנְוֹ	10) זְכֹר יְמְוֹת ז
אָדֶם		בְּנִי	בְהַפְרִידָוֹ	גוֹיָם	עֶלְיוֹן	11) בְּהַנְחֻל
:שְׁרָאֵל		בְּגִי	לְמָסְפַּר	עַמָּים	גְּבֻלְּת	12) יַצֵּבֹ
ַבְּחֲלָתְוֹ:		חָבֶל	יַעַקֹב	עַמְּוֹ מַבְּלֵּר	לָק יְהָוָה	13) כֵּי חַ
יָשָׁמֶן		יְבַלָּל	ובְתָהוּ	ائ آرخ -	בָּאָרֶץ	ויִמְצָאֵהוּ (14
:עינְוֹ	זוֹן	כָּאִי <i>ׂעָ</i>	יִצֶרָנְהוּ	יְבְוֹנְנֵהוּ		15) יְסְבְבֶּנְהוּ
:אֶבְרָתְוֹ	ּוֹ יִשְּׂאָהוּ עַל־	יִּקְמֵׁה	ֿיִפְּרָשׁ כְּנָפָיו	זָלָיוֹ יְרַתֻּף	יר קּבּוֹ עַל־ גְּוֹ	16) כְּנָּשֶׁרֹ יָצִי
:נֻכֶּר	אַל	יעמָוֹ	וַאַיו	יַבְתֻבּוּ	בָּדָר	יי (17
שָׂדֵי	בָּת ַ	רְנרוּ	וַיֹּאַכַל	אָָרֶץ	עַל־ במותי	18) יַרְכָּבֵּהוּ
:יור	וֹמָישׁ	מַחַי	וָשֶׁמֶו	מִשֶּׁלַע	ָ דְבַשׁ ^י	19) <u>וינק</u> הו
וְאֵילִים	ַ כַּ <u></u> ֹרִים	הַּלֶב	עם-	צאן	בָּלֶר וַחֲלֵב	20) הֶּמְצַּׁת נְ
חָמֶה	כָּלְיָוֹת		קם-	וְעַתּוּלִים	ָּבְשָׁן [`]	21) בְנֵי־
וַיִּבְעָּט	. د لر		וַיִּשְׁמַן	ָ חֲמֶר:	ָנָב האָשְׁתָּה־	22) וַדַם־ עַ
עַשָּׂהוּ		אָל	ַריִּט ^י ש (בָּשִׁיתָ	ָ עָבְיתָ `	23) שָׁמַנְתָּ
בְּזָרֶים			יַקנאָהוּ	:יָשֻׁעָרָ	אָור	24) וַיְנַבֵּל
אֱלֹהַ	לָא	לַשִּׁדִים	יוְבְחוּ	יַכְעִיסָהוּ:		25) בְּתְוֹעֲבָת
בַּֿאוּ	ַ <u>ב</u> ֹדַ	מָּכָּ	חַדְשִׁיםׂ	יָדָעָוּם	לָא	26) אֱלֹקים
הָשִׁי	3 7		אָוּר	ָאֲבְתֵינֶכְם:	שְׂעָרָוּם	לא (27
וַיִּנְאָץ		יְהָוּ	וַיִּרָא	ָמְחְלְּלֶר <u>ְ</u> ר:	אַל	וַתִּשְׂבַּח (28
ַנִי מֵהֶּם		אַסְתַּירָו	וַיֹּאמֶר	וּבְנֹתָיו:	בָּנָיו	29) מַבָעַס
בֹת הַּמָּה	תַּהְ <u>כָּ</u> כ	קור	כָּי	אַחַרִיתָם	מָה	אָרָאָה (30
אֵׁל	בְלֹא־	קֹנְאָוּנִי	הַם	:בָּב		31) בָּגִים לְּזֹ
עָֿם	בְּלֹא־	אַקניאַם	ַוְאֲנ ִי	ְּהַבְלֵי ֹ הֶם		32) כְּעֲסָוּנִי
ָּרְאַפִּי	ָּקְדְתָּוּ	אָשׂ	- כִּי		נָבָל	(33 בְּגָוֹי
וְיבֻלָּה		אָר	וַתְּאכַל	הַּחְתָּית		נְתִּיַקְד עַ (34

We have numbered the lines and included the *trop* in the *Shira* itself for later reference.

רָעְוֹת	לימו	717	אַסְבָּה	הָרִים:	וֹסָדֵי	וַתְּלַהַט מְוֹ	(35
֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓֓	, ביי וּלְחָמֵי	יָ. רַעָּב	מָדְנָי מַזְנָי	יָה, ב. בָּב:	י פָּיֵּי. אַכַלֶּה־		
چ دِه	אָשׁלַח־ אֲשׁלַח־		רָשֶׁן־ רָשֶׁן־	ָב. מְרִירֵי	1,15	ָנָקֶטֶב יִיבּ	,
גַם־ בָּחוּר' -ב				יִּי יִּ עָפָר:	ז זְחֲלֵי	ָּנֶקֶר עִם־ חֲמַר	
אַפְאֵינֶקֶם אַפְאֵינֶקָם	ւթեր ը նկներ	יהֿבּי װְרָב	אָמַרְתִּי אָמַרְתִּי			ינם בַּם־ בְּתוּלָה	
טַרָּמֵי נָּוֶם אָגוּר	`אוֹיֵב	כַּעַס	לוּלֵיי קיבון יי		יבין גם ינ ש מֵאֱלָוֹשׁ		
		יָאמְרוּ יְאמְרוּ		זְכֵרְם: ייבומו			
ַרְמָה במב	יָדְנוּ		פָּוָר בנ-	צַרֵימוֹ זיית:	יְנַכְּרָוּ מייל כל-	ברב פור	
הַמָּה	א <u>ׄב</u> ָד עֵּצְוֹת	גָוֹי ~י	בי־	ן את: ייר:	ַפָּעַל כָּל־ 		
זְאת הים	יַשְׂבְּילִוּ 	חַבְיבּוּ	לָּוּ לָוּ	תְּבוּנָה: 		ואָיו	
אָלֶף 	אֶׁחָד'	יָרְלְּוֹף.	אֵיכָּה	זַרינְגם: 		יָבֻינוּ 	
מְכָרָם	פָי־ צוָּרָם	לא	-אָם	רְבָבֶה	יָבְיסוּ	וּשְׁנַיִם	
צוּרֶכ	כְצוַּרֻנוּ	לָא	בָּי	ּיְסְגִּיַרְם:			(46
יַּלְּנָם גַּלְּנָם	סְדֹּם	מָגָפָן	בָי־ ֻ	פְּלִילִים:)	וְאִיְבֻינוּ	
רוש	עְּבְּבֵי־		אֲנָבֵׁמוֹ	עֲמָרֶה		וּמִשַּׁדְמָת	
יֵינָם	תַּנִּינָם		<u>חֲמַ</u> ת	לֶמוֹ:	מְרֹרָת	אַשְׂכְּלָת	(49
עִמָּדֵי	<u>כָּמ</u> ָס	הָוּא	קַלא־	:אַכְזָר	פְּתָנִים	וְרֹאשׁ	(50
וְשָׁלֵּם	וָלָם		לָי	:אָרֹתָי	ξĢ	טָתָוּם	(51
אֵילָם	יָוֹם	לַרוֹבׂ	כֿג	רַגְלֶם	הָמְוּט	לְצַת	(52
עַמּוֹ	יְהוָהֹ	יָדָין	בֿי־	לָמוֹ:	עַתלָת	ַנָּחָשׁ	(53
לָּד	בִּי־ אָזְלַת	'אָה	כֵּי יִרְ	יִתְנָחֲם	עֲב <u>ָד</u> ָיו	ַןעַל־	(54
אֱלֹדֵימוֹ	אַי		וְאָמַר	ָוְעָזְוֹב:	עָצִוּר	וָאֶפָס	(55
יאבלו	ןֿבָ <u>ה</u> ֵימוֹ ַ	חַלֶב	אַשֶּׂר	בָּוֹ:	ַחָקיוּ	אָוּר	(56
וְיַעְזָרָכֶּם			יָלְוֹּמוּ	נְסִיכֻב	ינין	יִשְׁתָּוּ	(57
ל הוא	אֲנֵי אֲנִי	עַהָּה כִּי		סִתְּרָה:			(58
ַוְאֲחַיֶּה	אָמָית · · · · . אָמָית		אַנִי	יי עמָדֵי	אֱלֹקים אֱלֹקים	ואיו	
ַמַּאָיל: מַאָּיל:	֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֖֓		וַאָיו	אֶרְ ׂ פָּא	ַוְא <u>ֻ</u> נֵי	ָמָ <u>ח</u> ַּצְתִּי	
- יִּי לְעֹלֶֽם:	ָאָנ <i>ׂ</i> כִי אָנֹכִי		ןאָפֿ ַ רְתִּי		אָל־ שָׁמַיִנ אֶלּ־ שָׁמַיִנ	קי־ אֶעָּעֹא בְי־ אֶעָעֹא	
ירָרָי יְרָרָי	ָּעָבָּע <i>'</i>		ָותאח <i>ָ</i> ז	<u>חַר</u> בָּי		אָם־ שַׁנּוֹתִי	
אַשַׁלֵּם: אַשַׁלֵּם:	- C _T :		וְלִמְשַׂנְאַי וְלִמְשַׂנְאַי	֖֧֧֧֝֝֝֓֞֝֝֝֓֝֝ לְצָּלָי	ָּקָם יָקָם		
בְּיָעֻׂר בַּיָעֻׂר	וַכַל		וְתַּרְבָּי וְתַּרְבָּי	י דּ ּיָּ מִלְּם	ָּהַבּר הַּיּוּ –		
:אָניְב אוֹיֵב	=	פַּרְעָּ	ַמְרָאשׁ מַרָאשׁ	בּיוָ ב וִשְׁבִיֵּה	יי י= חַלָּל		
יקום. יקום	אָבָדָיו עֲבָדָיו	בן ז דַם־		יַ פָּבְּרָיוּ עַמּוֹ	ייזי גוֹיִםׂ		
ַיוּר. עַמְּוֹ:	י ייָדָּבּ זְרֻגוֹ		ָרָ וְכָפָּר	בַּבּיוּ לְצָרָיו	יָנְעָיב יָנְעִיב		
٣١١٠ .	الأالأ	4 1 <i>ī</i> 2	ا بهرا	1. 17.	7.4.	اً جُهُات	(0)

וַיָּבֹא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת כֶּל דִּבְרֵים הַשִּׁירָה הַזֹּאת בְּאָזְנֵי הָעָם הוּא וְהוֹשֵׁעַ בִּן נוּן וַיְכַל מֹשֶׁה לְדַבֵּר אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלָהֶם שִׁימוּ לְבַבְּכֶם לְּכָל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי אֲעִיד בְּכֶם הָיּוֹם אֲשֶׁר הְצַיָּם אֶת בְּנֵיכֶם לְשְׁמֹר לְצֵשׁוֹת אֶת כָּל דְּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת כִּי לֹא דָבָר רֵק הוּא מִכֶּם כִּי הוּא חַיֵּיכֶם וּבַדְּבָר הַזֶּה תַּאֲרִיכוּ יָמִים עַל הָאֲדְמָה אֲשֶׁר אַתָּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדִּן שְׁמָה לְרִשְׁתָּה

The exceptions to this rule are:

```
* Line 20: 1st column ends in רביע, 2nd Column ends in מהפך.

* Line 38: 2nd Column ends in משטא.

* Line 59: 2nd Column ends in רביע.
```

While a רביע can denote the end of a phrase a רביע and a מהפך do not. Line 38 is the most non-conforming line in that it includes a katon and an *esnachta* in one half and ends with a *pashta*. AC's breakup of the *Shira* lines conforms to Rambam's description of the starting word of each line and column (see footnote 31). However, Rambam only says that the first column of lines 38, 39 and 40 starts respectively with עם, אשביתה and the second column with אמרתי, לולי אשביתה. Had AC moved the words גם בחור from the end of line 38 to the beginning of line 39, it would have still satisfied Rambam's description, been grammatically better and evened out the size of the lines to a greater extent⁴⁹.

Haazinu in the Leningrad Codex

Description: 50 lines presented over 2 dafim each with 28 lines in the following line configuration:

```
1<sup>st</sup> daf: 6 preShira, blank, 20 Shira
2<sup>nd</sup> daf: 17 Shira, blank, 5 postShira, 5 nonShira.
```

It is not possible to reconcile this with Rambam's description because the Shira itself is given in 37 lines, not Rambam's 67.

Vavei Haamudim Design

The *Haazinu* text we have been using thus far is from Machon Mamre. However, standard Rambams say the *Shira* has 70 lines and Maharam Di Lunzano agrees. The current VH *Sifrei Torah*, Figure 9, offers this 70 line *Shira* with the extra 3 lines coming from the separation of the two phrases of lines 10, 16, and 38 into separate columns based on grammatical consistency. All lines now end in a trop that is a *mafsik* and

- The columns of the *Shira* have the same right and left margins,
- The *Shira* is followed by 6 lines, not 5,

The way AC has it the second column of line 38 has 28 letters and requires 6 blanks (34 positions over all), while if it is moved to the next line, the first column of line 39 has 26 words and requires 7 blanks (33 positions overall).

• The 6 lines have 13 words less, i.e., they end with כי הוא חייכם and omit

 50 וּבַדָּבָר הַזָּה הַאַרִיכוּ יָמִים עַל הָאַדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבָרִים אָת הַיַּרַדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּה

Figure 9 Shiras Haazinu In Vavei Haamudim Sifrei Torah⁵¹

יתאבל ארץ ויבלה	והיקר עד לאוכתותה		ואליית כם את הספוב ו
אספה לכימי רקורו	יתכלתל מוקדי זורע	אָנָ האָרץ כי ידעונ	אלירי פותיבי הכיות חי
בילי רעם וכלובוירשם	ווני אנכידה בב	ter may contain a	ALTERNATION PARTY OF
וען בקבת אשכוובם	וקסב מוריוריי	מו חוף את אתמוחרינת	תדויף אעלר צויתי אַתַּכ
בורוק תקיבב וזרב	עם ווכת וווכי עתר		באורית היכיב כי חונילו
נק בחור גם בתוכה	ומולדרים איסד,		להבקליםן בגולשה ידיב:
אמרתי אפאיהם	יונק עם איש שים:	העירה הואה עד הפם	קהכ ישראכ את רברי:
כוכי כלם איב אטר	אשביתהמאמילים	K. a. I. f	
פון יאכורו ירנו רכת	פן לכרו לריים:	יונע פל הארץ אפרע	האלע השכים ואינוב
ביגיי אבר ענות הכוד	וכא יהול פעל כל אוו	תוכי פטובי אבורתי	תורש כמקר כניון
כי ווכבוו ישיביבי ואות	ואין בולם ועבים	ופרביבים ענלי עעוב	בטיפירב עכי רטא
איכה יודה אלור אבף איכה יודה אלור אבף	יבינו בימורידום	דובן לדים לאמונטי	בי עום יהוה אקרא
אם לאכי צורם מפרם אם לאכי צורם מפרם	ושבר עיכו רבבר:	כי כל דרכין מעופל	העור תפום פוליכון
אם קאנדי צורם נוספת פילא נעירנו עורים	ויהוה הסגירים	מרוכ וועור המא	אכ אפתה ואין עוד
	ואיבינו פבייכיים	דיור ענקאי ופתכתכ	שווות כי כא בנין מובב
כי מלפן כיים נפנם	ופושר בות עברית	עם נבל ילא חבב	הַ כַּיֹּחוֹת תנוֹכונוֹו וֹאַת
קנבנו קובי ידע	אש בכת בירות לכו	דא לעדיינגן	הניא היא אביר קוך
וומת העלב ילים		בינו עלנות דיר ודיר	ובר יבורג עובים
תלא שא כבוב עבר	וראעי פוננים אכור	לַכְנִירָ ויאבורו כֹּרָ	שאב אביר רבריך
ב, נַכּיָם ושיבייב	بإنفع حبنمنك	בופרירו ברארה	שאל אפיר רפייף סתוול לכיון מים
כי היים עם אירב	ללת הבווט רוכלם	במספר בני יעדאכ	ישב לברדיו לחים
בי יריך יהודה עבוו	ווועל עותרות בלוו	יעקב וובכ בוכר:	בי חבלה יהוה לבון
ב יראה כי אוקה יד	ועל עבריו יתנווב	ובונון דר יייבון	יכולאותו בארץ פרבי
ואבר אי אברניבון	ואפס עבורי ועזוב צוריייי חכיו בי	ימיטה בעייוויויי	1200
אקיר חכב ובחיםי אבני		هره وروسيا السنيان	בלעיר יעיורד קון
הלובה והלווניים	יערדון יין נסיכם	ישאהו עבר אשרתו	יצרע בופי ישוום
ראו לתר כי אני אני היוא	יה עכיכם סתרה	ואין לעו אם נפר	1910 TITLE 1910
אני אפוידו ואולידי	יאין אכירים נימרי	ויאפב חלובת עירי	ירכבים על בביור אין
ابلا فلب فلينشر	מוויבות ואני ארפא	ועיבון פווורמיטי צור	ולקום רבשבופל
ואבורוני ווי אמבי לעכב	בי אעיא אל עבים ייי	לם ווכש כריים	חפאת בקרווו כבנאל
ווקאונו בכועפול קיי	אב שלותי ברק וורצי	עם ווסבבריותונים	ואינים בלי בעין ועודים
ום משנאי אשכים	אה ב זכם כנו	ויסגון יערון ויבלט	ודים עלם תעיתהוטר
ווורבי האכק בעוד	אשביר וובי בודב	ויכיש אכות עשובי	לכוות עביה בעיה
ביראשי פרעות אויב	מודם וועם ושביה	יקנארני בורים	רלבל צור ישעום
כירב קבריו יקום	יייני שים עבר	Title with at relativistic light	בחולבות יכניסות
וכפר ארבותו לכו	ונוקם ישים כעוריי	וודיסים מיסים באו	אכודים כא יריטים
		چەك مشهدار ئىش	לא שליחם אבדינם
ב רברי הכי אין הואו באוצי	וובא כומנו ויבצר אני כ	ריי או י רילוד ולאל	ותשברו אב מחומר
וובר נוקום כן בנו אונככ		ויאטר אספרהפליגים	מבעלה בלוי רבלו יוני
הנואב וואכור אכונם חובו		כי דור ומהפסת גמה	אראה מה אוזריום
ישר אובי כולידי בבם ביום		תם קואלי בלא אל	בניב לא אמן בק
בשבר בקשות אתכב וברי		ואני אכניאם בכאקם	כלפתי בתבכיתה
רל הוא בכם כיתוא וויינב	התורה מואת כיכא רבו	כי אש כדרות באבי	בלי לבכי אכליסם
126		A 211.2	200

The result is a 2 daf Shira with 42 lines on each daf, as it throughout this Sefer Torah. The first daf has a 6–1-35 pattern, and the second an identical inverted 35-1-6 design. By: expanding the lines in the Shira; increasing the lines after the Shira; and reducing the number of words in the last 6 lines, the width of all of the lines are reduced. This reduces the number of needed extra blank spaces. The breakdown of the final lines is given in Table 7.

Leaving these words frames the *Shira* emphatically. It says we are to do the Torah because that is our life, period.

^{51 &}lt;a href="fittp://www.hebrewbooks.org/pdfpager.aspx?req=50656&st=&pgnum=243">fittp://www.hebrewbooks.org/pdfpager.aspx?req=50656&st=&pgnum=243>.

Table 7
Summary of the 6 lines that Follow Haazinu in Vavei Haamudim Sifrei Torah

<u>Line</u>	<u>Letters</u>	<u>Blanks</u>	Total Spaces
1	34	8	42
2	31	8	39
3	32	7	39
4	32	6	38
5	31	8	39
6	34	10	44

To equalize the margins of the first 5 lines with these lines only requires 44 spaces (instead of 72). This is easily done by adding a minimal number of blank spaces (about 8) per line. The longest lines of the *Shira* itself are also much reduced, and as can be seen in the picture, now require only a minimal number of extra blank spaces to maintain uniformity. The end result is a *Shira* that is as pleasant to look at as it is to hear.

Line Rearrangement in VH Sifrei Torah

In this section we will delineate how VH expanded the 67 lines of the AC *Haazinu* to 70 and addressed all of the problems we mentioned concerning the AC layout⁵².

זְכֹר יִמְוֹת עוֹנֶיֶם בְּינוּ שְׁנְוֹת דֹּר־ וָדֶר שָׁאַל אָבִידּ וְיַאַדָּד וְיָאַרָּוּ לֻדְּיִּ Second Change: Line 16 in AC was distributed on 2 lines, i.e.,

(16 בְּנָשֶׁר יָעִיר קּבּוֹ עַל־ בְּוֹזָלָיו יְרַחֵף יִפְרָשׁ כְּנָפֶיוֹ יִקְּחָׁהוּ יִשְּׂאַהוּ עַל־ אֶבְרָתְוֹ:

became

בְּנֶשֶׁרֹ יָעִיר הָבוֹּ עַל־ גְּוֹזְלָיִו יְרַתֻּף יִפְרָשׁ כְּנָפָיוֹ יִקְהַׁהוּ יִשְׂאָהוּ עַל־ אֶבְרָתְוֹ:

Third Change: ואילים and the end of line 20 in AC was moved to the next line, i.e.,

⁵² I.e., grammar and spacing.

'לִים	ים וְאֵי	לֶב כָּוֹ	עִם- חֵי	צֿאן	ַוְחֲלֵב	ת בַּלָּר	20) הֶּמְאַׁוּ
מֶה	וָוֹת חָ	ֶלֶב כִּלְיְ	עם- חַּיָּ	נוּלְים	ֿוְעַר	בָשָׁן	(21 בְּנִי־
became							
			כָּרִים	,		בָּר וַחֲלֵב	
			ז חָשָה	עִם־חֱלֶב כִּלְיָוֹו	וּלִים	;י־בָשָׁן וְעַתּ	וְאֵילִים בְּנֵ
Fourth (<u>Change</u> : Li	nes 38 and	d 39 in AC	C was distri	buted on	3 lines,	i.e.,
<u>ج</u> ۡעادر	רים אַימָה גַּם־	ָלָרֶב וּמֵקְדָוִ	מְחוּץ הְשַׁכֶּר	:עָפָר	וֹטְלֵי	קַקת	עם־ (38
אֵיהֶם	אַכְ		אָמַרְתִּי	ּ שֵׂיבָה:	נָק עִם־ אָישׁ	בְתוּלָה יוֹוֵ	(39 גַּם־
אָגֿוּר	`אוֹיֵב	כַּעַס	לוּלֵי	זְכֵרְם:	אָנָוֹש	יתָה מֵּיְ	אַשְׁבָּץ (40

became

עם־ חָמַת וֹחֲלֵי עָפָר: מִחוּץ ֹ תְּשַׁכֶּל־ חֶׁרֶב וּמַחַדְּרָים אֵימֵה נַם־בָּחוּר נַם־בְּתוּלְּה וֹנֵק עִם־ אִישׁ שַׂיבָה: אַמַרִּתִּי אַפָּאֵיהַם

Comparing Az Yashir, Haazinu and the Entire Torah in VH Sifrei Torah

Az Yashir and Haazinu are both Shiros but their presentations are different in pattern and style. We would like to make one final point about the widths of each. As we have seen, in VH Sifrei Torah, the opening 5 lines of AY require 51,49,53,50,50 spaces respectively to accommodate letters and required spaces while the closing 5 lines respectively require 53, 58, 53, 52, 56. Haazinu's opening 6 lines require 36, 33, 35, 38, 38, 35 combined spaces and the closing 6 lines require 42, 39, 39, 38, 39, 44. For the rest of the VH Sefer Torah we can roughly calculate line width by:

i) Adding the number of letters in the ST: 304,805 to

ii) The number of words in the ST: 79,980 to get

iii) Required number of spaces in the ST: 384,785 Next,

iv) Multiply the number of pages in the ST: 245 by

v) The number of lines per page: 42 to get

vi) The number of lines in the ST: 10,290

vii) Dividing iii) by vi) yields on average: 37.4 spaces per line.

Thus the *Haazinu daf* width and length fits exactly in with the regular Torah pagination scheme while Az Yashir is presented in a much larger daf (see Figure 5) befitting its subject, the praise of *HaShem*.

Justification of Vavei Haamudim

In this paper we have discussed the two *shiros* in the Torah, Az Yashir and *Haazinu*, as the Rambam describes them and as they have been presented over the last 1,000 years in different Sefer Torah and codices. We have also discussed in great detail the ancient as well as current Vavei Haamudim Sifrei Torah and shown how the current VH attempts to beautify some of the visual anomalies evident in other ST. While there are many admonitions as to why not to do VH, very little is available as to why it should be done. What is the objective or symbolism involved in starting every daf with a vav other than it having a catchy name from Shemos 27:10 which discusses the hooks on which the curtains of the Mishkan Courtyard hung, i.e.,

נגב-תִּימַנַה קלַעִים ַמַשָּׁזַר, מֵאָה בַאַמַּה אֹרֵךּ, לַפַּאַה . הַאֶּחַת

עם ועשִית, אֶת חַצֵּר הַמְּשָׁכַּן--לְפָאַת 9 And you should make the court of the Mishkan: for the south side southward there shall be hangings for the court of fine twined linen a hundred cubits long for one side.

י ועַמַּדֵיו עַשְׂרִים, וַאַדְנֵיהֶם עַשְׂרִים ָ*וָנִי הָעַמָּדִים* וַחַשֵּׁקֵיהֶם, נָחשֶׁת; . כַּסֶר

10 And the pillars thereof shall be twenty, and their sockets twenty, of brass; the hooks of the pillars and their fillets shall be of silver.

Hida (1724-1806) at first indeed expresses wonder how the VH custom survived all of its detractors and became a widespread custom even though respected authorities forbid it? He, however, concludes that ציוני (1340-1410) says that the reason for VH is a סוד גדול and the custom should not be abolished.53 Tziyoni's comments on VH appear in ספר on Parshas Teruma and include practical and mathematical as well as mystical justification.

והוא סוד בלוחות הדומים לב' ווין וכן ספר תורה נקרא ווי העמודים בפסוק ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה ווים לעמודים וזהו כלל חשבון האלפי בית עם מנצ"פך מזה הטעם הנהיגו הקדמונים לכתוב ספר תורה ווי העמודים54...

ברכי יוסף יו"ד סימן רעג ועתה ראיתי בס' מקום שמואל בחידושיו לי"ד בדין זה כתב שמצא בציוני שהוא סוד גדול לכתוב ווי העמודים ואין לבטל המנהג ע"ש וזוהי שאמרו הנח להם לישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם ומנהגם של ישראל תורה היא.

http://www.hebrewbooks.org/pdfpager.aspx?req=45052&st=&pgnum=109:

The first reason is that the *vavim* resemble the לוחות in shape (i.e. 2 columns). His second comment is a mathematical relationship between the amount of silver in the *vavim* in the Mishkan, i.e. 1775, and the numerical equivalent of all of the letters in the Hebrew alphabet, including the end letters, i.e.

<u>Letter Numerical Value</u>					
Х	1	מ	40		
ב	2	ם	40		
٦	3	נ	50		
7	4	7	50		
ה	5	۵	60		
١	6	ע	70		
7	7	Ð	80		
Π	8	Ŋ	80		
ט	9	Z	90		
,	10	۲	90		
כ	20	ק	100		
٦	20	٦	200		
ל	30	w	300		
		ת	<u>400</u>		
			1775		

The mathematics is correct but what is the connection between starting every page with a *vav* and this count? We suggest this may be related to the question of whether the Ashuri script we use in our *Sefer Torah* was the script of the original *Luchos*.

סנהדרין כב. למה נקרא אשורית שעלה עמהם מאשור תניא רבי אומר בתחלה בכתב זה ניתנה תורה לישראל כיון שחטאו נהפך להן לרועץ כיון שחזרו בהן החזירו להם שנאמר (זכריה ט) שובו לביצרון אסירי התקוה גם היום מגיד משנה אשיב לך למה נקרא שמה אשורית שמאושרת בכתב רשב"א אומר משום ר' אליעזר בן פרטא שאמר משום רבי אלעזר המודעי כתב זה לא נשתנה כל עיקר שנאמר (שמות כז) ווי העמודים מה עמודים לא נשתנו.

According to Rebbe Shimon ben Elazar, the proof that Ashuri was the original script is Shemos 27:10. The *Yerushalmi* expresses this proof as follows:

ירושלמי מגילה א:ט תני רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי אלעזר בן פרטא שאמר משום רבי לעזר המודעי כתב אשורי ניתנה התורה ומה טעמא (שמות כז) ווי העמודים שיהו משום לעמודים לעמודים.

The letter *vav* is thus the proof text that all our letters are correct and should be up and in front on every page.

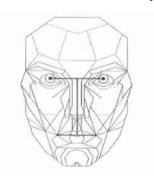
Note: Rashi in *Sanhedrin* explains that the proof is based on the *vavim* in the *pasuk* referring to hooks on which the curtains hung and the "*vav*" in Ashuri looks like a hook (i.e., a horizontal line with a little projection):

אב גדהו וחליכך למם נוס לפף ציו קרשת

The Hida concluded that VH should be followed because of "secret" reason and even though we do not know what they are the Jewish people are "prophetic". Whatever the original mystical rationale for VH we hope that our essay has shown that the practical changes in VH made from the time of its inception until the present with respect to the *shiros* has resulted in *Sifrei Torah* that have no peer in terms of beauty, consistency and elegance.

A Final Postscript on Measuring the Beauty of the AY Presentation in VH

In a recent article in BDD, Vol. 28, December 2013, Avraham Karentsky discusses the Golden Ratio, $\Phi = \frac{1}{2} (1 + \sqrt{5}) \approx 1.618$. He shows how in ancient Greece and even today Φ is considered to be a measure of beauty in the physical world. For example, studies have shown that in the picture below the more closely the ratio of the length of the horizontal line connecting both eyes to the length of horizontal line connecting both ends of the mouth is to Φ the more beautiful people think the face is.

Karentsky then shows that Φ is also the key ratio in the construction of the \Box of the Mishkan and in many Gemaras. With respect to AY in VHST the average length of the words on the lines before and after the *Shira* is 41.7 (i.e. 41.2+42.2)/2) and the average length of the words on a line of the *Shira* is 25.8. The ratio of these 2 numbers is 1.6162 (i.e. 41.7/25.8).

This explanation seems strained since the *vav* in Ivri (the 6th letter) also can be viewed as a hook, i.e.,

Appendix

Significance of the Content of the Introductory and Postscript Lines

Rambam's presentation of Az Yashir in the context of certain lines that precede and follow it indicate that these lines must in some way be directly related to the *Shira*. As mentioned before the introductory 5 lines start in the middle of *Shemos* 14:28 and continue for another 3 pesukim before the start of the actual *Shira*:

הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם בַּיָּם לֹא נִשְׁאַרְבָּהֶם עַד אֶחָד:וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בַּיַבְּשָׁה הְּתוֹךְ הַיָּם וְהַמֵּיִם לָהֶם חֹמָה מִימִינָם וּמִשְׁמֹאלָם :וַיּוֹשֵׁע יי בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יִשְּׁרָאֵל מִיַּד מִצְרָיִם וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרִיִם מַת עַל שְׁפַת הַיָּם :וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יי בַּמִצְרַיִם וַיִּירְאוּ הַעַם אָת יי וַיַּאֲמִינוּ בַּיי וּבְמֹשֵׁה עַבְדוֹ:

The relationship of the 14:29-14:31 to the *Shira* is clear. The relevance of הבאים is less so. Similarly the 5 lines that follow the *Shira* cover 4 pesukim.

וַתִּקַח מִרְיָם הַנְּבִיאָה אֲחוֹת אַהָרֹן אֶת הַתּרְ בְּיָדָה וַתֵּצֶאוָ כָל הַנָּשִׁים אַחֲרֶיהָ בְּתַפִּים וּבִמְחֹלֹת וַתַּעַן לָהֶם מִרְיָם שִׁירוּ לַיִי כִּי גָאה גָּאֹה סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם: וַיַּסַע מֹשֶׁה אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּם סוּף וַיֵּצְאוּ אֶל מִדְבֵּר שׁוּר וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְלֹא מְצְאוּ מָיִם וַיָּבֹאוּ מֶרָתָה וְלֹא יָכְלוּ לְשָׁתֹת מֵיִם מִמְּרָה כִּי מָרִים הֵם עַל כֵּוֹ קָרָא שְׁמָהּ מָרָה)

The relevance of Miriam singing Hashem's praise with the Jewish women is again self-evident. What seems perplexing is the inclusion of the incident at Mara where no drinking water was found and which ultimately leads to the unfortunate complaining on the part of the people (i.e., pasuk 15:24 which is left out of these lines)? How are these last two pesukim tied into the Shira?

From a literary perspective we suggest that the attempt here is to create poetic symmetry to the *Shira's* introduction and postscript. The first introductory line starts with הבאים and the last postscript line starts with יובאו. The second introductory line relates how the Jews went in dryness amidst water, and the next to last postscript line talks about the Jews needing to find water in a place of dryness. The beginning of the *Mara* story thus acts as the symmetric counterpoint to the introductory five lines where water had just destroyed men and chariots. The waters of Mara also involved unsavory consequences but that is not included in the designated postscript lines. The *Shira* song starts and ends with potentially negative issues relating to water but focuses only on the good

that Hashem did for the Jewish people and how they in turn sang his praise. The question then is how much of the *Mara* story should be included in the concluding 5 lines? MMT completes the *pasuk* with the naming of the place as Mara and stops before airing the complaints by the people. STB and STA prefer not to even mention the word Mara. The only source we have cited that retains the words וילנו העם is the Leningrad Codex, but as we point out throughout the paper it is highly unlikely that this was a *Sefer Torah* Rambam used as his model.